

تمام کتاب‌های برگزیده جایزه کتاب سال در یک نگاه

فرهنگی آثار برگزیده سی‌وهفتمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در گروه‌های مختلف معرفی شدند و جوایز خود را از دست رئیس‌جمهوری دریافت کردند. فهرست کامل این جوایز را در ادامه می‌خوانید، کتاب‌هایی که شاید به حوزه مورد علاقه‌تان نزدیک باشد.
■ برگزیدگان بخش بین‌الملل
«خدای‌نامگ: شاهنامه فارسی میانه»، یاکو همین-آنتیلا، بریل، ۲۰۱۸.
«مبانی طبیعیات ابن‌سینا: منابع یونانی و نوآوری‌های عربی»، آندرناس لُمر، دگروتز، ۲۰۱۷.
«چرخش روسیه به‌سمت ایران: شرق‌شناسی در دیپلماسی و خدمات اطلاعاتی»، دنیس وُلکوف، انتشارات دانشگاه کمبریج، ۲۰۱۸.
«مطالعاتی در باب تاریخ عقلانیت

در ایران باستان: ادای سهمی به نظریه عصر محوری»، کوئتز کونیگ، هاراسویتز فرلگ، ۲۰۱۸.
«حمل و هستی‌شناسی: مطالعات و متون در باب خوانش‌های سینوی و پس‌ا سینوی از مقولات ارسطو»، الکساندرکالبارزیک، دگروتز، ۲۰۱۸.
«تاریخ قصه‌نویسی ایران: از اوستا تا قرن ۱۶ میلادی»، هو مونگ یان، دانشگاه جه چیانگ، ۲۰۱۹.

■ برگزیدگان بخش ملی
گروه دین: فقه و اصول: «مکاسب محرمه»، تألیف علیرضا اعرافی، تقریر گروه محققان، قم
گروه علوم خالص: زیست‌شناسی: «فلور گیلان»، گردآوری و تألیف ولی‌الله مظفریان، رشت، «فلور ایران: شماره ۱۴۵ تیره پروانه‌آسا (fabaceae)»، جنس گون III(Astragalus)، تألیف علی‌اصغر معصومی، تهران

گروه علوم کاربردی: مهندسی کشاورزی: در بخش تألیف کتاب «اندازه‌گیری باقی‌مانده آفت‌کش‌ها در محصولات کشاورزی: مباحث و روش‌ها»، تألیف خلیل طالبی‌جهرمی و سیداحسان ترابی، تهران، در بخش ترجمه کتاب «فلزات سنگین در خاک»، تألیف برایان جی. آلووی، ترجمه امیر فتوت، دانشگاه فردوسی مشهد

گروه ادبیات: شعر معاصر: کتاب «رارا»، سروده پانتَه صفائی بروجنی، تهران و کتاب «به رنگ آذوب»، سروده واهه آرمن، نشر چشمه
گروه نقد ادبی: در بخش تألیف دو کتاب «نظریه و نقد ادبی: درسامه میان‌رشته‌ای»، تألیف حسین پاینده، تهران و «بومی‌سازی رئالیسم جادویی در ایران»، تألیف محمد حنیف و محسن حنیف، تهران

گروه پژوهش شعر: «کتاب چهارخطی: کُندوکاوی در تاریخ رباعی فارسی»، تألیف سیدعلی میرافضلی، سخن، تهران
گروه تاریخ و جغرافیا: در بخش تاریخ: «پندها و عبرت‌ها از بناها و آثار تاریخی مصر»، تألیف تقی‌الدین احمد بن علی بن عبدالقادر بن محمد مقریزی، ترجمه پرویز اتابکی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان

قدس رضوی
در بخش مستندنگاری: «نقاشی قهوه‌خانه، خاطرات کاظم دارابی مهتم دادگاه می‌کونوس»، تحقیق و تألیف محسن کاظمی، شرکت انتشارات سوره مهر
گروه کودک و نوجوان: در بخش داستانی تألیفی: «دروازه مردگان: قبرستان عمودی»، نوشته حمیدرضا شاه‌آبادی، نشر افق

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در آیین

اختتامیه جایزه کتاب سال:

انتشار ۸۳ هزار عنوان کتاب با تیراژ ۱۲۱ میلیون نسخه

سید عباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در آیین اختتامیه سی و هفتمین جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی در تالار وحدت حضور پیدا کرد و در حضور دکتر حسن روحانی، رئیس‌جمهوری گزارشی از وضعیت انتشار کتاب ارائه داد. به گفته وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، «علیرغم همه سختی‌ها و تحریم‌های موجود، دولت در حوزه فرهنگی نیز توانسته است گام‌های مؤثر و روبه جلویی بردارد که چاپ و انتشار بیش از ۸۳ هزار عنوان کتاب با تیراژ ۱۲۱ میلیونی نشانگر و گواه این مدعاست. از این رو اگر در حوزه اقتصادی ۳۱ میلیارد دلار صادرات داشتیم و ارزش معاملات بورس در دی‌ماه ۵۰ درصد بیش از آذرماه بود و در حوزه خدمات‌رسانی هر هفته به ۳۰ روستا آب شرب آبرسانی می‌شد، در حوزه فرهنگ هم شرایط این‌گونه بود اما قطار حرکت ایرانی مستمر و پایدار است.» صالحی در ادامه صحبت‌هایش به متغیرهای موجود در حوزه کتاب اشاره کرد و گفت: «متغیر نخست در عناوین کتاب‌ها است. شاید از ۲ سال قبل تبلیغات آغاز شده و شرایط سخت را اهالی فرهنگ تحمل می‌کردند، اما یکی از مسائل در حوزه نشر تعداد تولید کتاب‌های چاپ شده است. در سال ۹۸ در ۱۰ ماهه ابتدایی تا دی‌ماه، بیش از ۸۳ هزار عنوان کتاب چاپ شده که نشان می‌دهد ۱۳درصد بیش از سال گذشته بوده است. همچنین تیراژ چاپی بیش از ۱۲۱ میلیون نسخه نیز رشد ۱۵ درصدی نسبت به سال گذشته را نشان می‌دهد.» وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از حوزه اقتصاد نشر به عنوان دیگر متغیر نام برد و گفت: «می‌دانیم شرایط سختی داریم اما با همه این احوال نمایشگاه کتاب تهران و ۲۳ نمایشگاه استانی در سال ۹۸ تاکنون برگزار شده است که تقریباً از همین فضای حرکت نمایشگاهی ۲۰۰ میلیارد تومان بازار نشر گردش مالی داشته است.» البته ناگفته نماند که در صحبت‌های وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی یک خبر خوب دیگر نیز نهفته بود. به گفته صالحی: «در زیرساخت‌ها هر حرکت در حوزه فرهنگ ادامه دارد، از ابتدای امسال ۶۰۰ کتابخانه احداث و تا پایان سال نیز احداث ۲۰۰ کتابخانه دیگر به اتمام می‌رسد و ۸۰ شهر و مرکز کتابخانه‌های جدید پیدا می‌کنند. همه اینها نشان می‌دهد فرهنگ هم مانند تمام حوزه‌های دیگر علیرغم برخورداری از بنیه ضعیف چون دیگر حوزه‌ها، اما همچون روح مقاوم ایرانی، سختی‌ها را پشت سر می‌گذارد.»

چند صد ا و یک حنجره

آقای انوشه که ۵۰۰ منبع برای تألیف این کتاب خوانده است، می‌گوید کتاب‌های ایران براحتی در کابل و هرات چاپ می‌شود و کتاب‌های افغانستان در مشهد و تهران.

کسانی که اصرار می‌کنند زبان فارسی را به زبان‌های فارسی دری و فارسی تاجیکی و فارسی ایرانی تقسیم کنند، در واقع به دام بی‌بی‌سی افتاده‌اند. در حالی‌که ما یک زبان فارسی داریم، زبان فارسی زبان میانجی کلیه اقوام ایرانی است و طبیعی است که خرده گویش‌هایی در آن پیدا شود. از این روست که زبان فارسی لهجه‌های گوناگون و گاه دور از هم دارد. در کتاب «لهجه تهرانی» تألیف لازراز سیکوف نویسنده روس ترجمه آقای محسن شجاعی ویژگی‌هایی برای زبان فارسی تهرانی قائل شده و با تحقیقات میدانی و شواهد بسیار آن را جدای از لهجه‌های شمیران و ری دانسته است. به واقع در یک شهر سه لهجه متفاوت وجود داشته و این جدای از لهجه‌های اصفهانی و شیرازی و کرمانی و از این قبیل است. مرحوم آقای دکتر رضا می‌گفت در گیلان ما که همه به فارسی سخن می‌گویند گاهی لهجه‌ها چنان متفاوت است که اهالی روستایی در این سوی رود سخن روستائیان از سوی رود را به راحتی درک نمی‌کنند. پیسترها حتی اصفاف ورواهای مخصوص به خود داشته‌اند که بخشی از زبان حرفه‌ها در کشور ماست که متأسفانه چندان به آن پرداخته نشده است. تاریخ ایران و افغانستان چنان درهم تنیده است که نمی‌توان هیچ یک را مستقل از دیگری دانست، با این همه پیوستگی باید پرسید در سخنان اخیر رد و بدل شده که ارتباطی با آن همه دوستی دیرین و امروزین دو ملت ندارد آیا سیاستمداران و سیاستگذاران تأثیر داشته‌اند؟ آیا آنها نباید در ناگفته‌ها و گفته‌ها، ناکرده‌ها و کرده‌های خود تجدید نظر کنند و بپذیرند که ایران و افغانستان همسایگانی همزبان و دوستاندار هم هستند و همواره کشورها میهمی بوده و خواهند بود و در کنار غم و شادی یکدیگر خواهند ماند، آنها نه تنها تاریخ مشترک دارند که آینده آنها نیز به هم پیوسته است. استاد خلیلی به درستی می‌دانست که قدیمی‌ترین مأخذ افغان کتاب اوستاست و به درستی گفته است: ز آغاز تاریخ ایران و افغان / سرخاوش دانش و اخوان نشسته ز باغی دو سر روان قد کشیده / به شاخی دو مرغ خوش الحان نشسته

گزارش یک

خبرنگار

حجت‌الاسلام والمسلمین حسن روحانی عصر چهارشنبه در آیین پایانی سی‌وهفتمین جایزه کتاب سال و بیست و هفتمین جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در تالار وحدت، گفت: «بسیار خوشحالم در ایام مبارک دهه فجر انقلاب اسلامی در جمع فرهیختگان، اندیشمندان، نویسندگان و اهل قلم حضور دارم. تردیدی نداریم رشد و افتخار امروز، آینده و دیروز ما هم در سایه علم، دانش و اندیشه است و ماندگاری آن در سایه کتابت و کتاب است. هدف از همه اینها، آن است که پیش‌روی جامعه و انسان‌ها، ما مسیر را برای مردم روشن کنیم. این نکته مهمی است که رساله و وظیفه ما تا کجاست و مردم ما تا چه حد، اختیار و حقوق آن را دارند که مسیری را انتخاب کنند.»

رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی توضیح صحبت‌هایش را با ذکر این جمله آغاز کرد: «ولایت خداوند برای آن است که مردم را از تاریکی‌ها رهانده و نور و روشنی‌ای را در مسیر مردم قرار دهد. خداوند می‌گوید من می‌خواهم مسیر را روشن کنم و شما باید انتخاب کنید. انتخابگر بودن بسیار اهمیت دارد.» و با تأکید بر نقش مردم در این انتخاب گفت: «اینکه بپذیرند یا نپذیرند برعهده مردم است اما باید مسیر را روشن کنیم و نگذاریم که تاریکی‌ها بماند. همه هدایت الهی برای روشن شدن مسیر است تا مردم راحت‌تر انتخاب کنند. انقلاب بزرگ ما که این روزها، برای چهل و یکمین بار به استقبال آن می‌رویم، بر مبنای آگاهی مردم و در اثر کتابت و کتاب و روشنگری بود. اولین لحظه نهضت اسلامی که مربوط به سال ۴۱ می‌شود از اعلامیه علما یعنی همان صفحه مکتوبی که به‌دست عالمان بزرگ، بزرگان جامعه و فرهیخته‌گان نوشته شد و نشر پیدا کرد، آغاز شده، همه جا بیان و زبان و کتاب بود و همه جا نشر بود که توانست مردم ما را در یک مسیر صحیح و درست برای آزادی قرار دهد.» حسن روحانی، در ادامه صحبت‌هایش بر لزوم نقد کتاب تأکید کرد و این نقد را یکی از ویژگی‌های ارزشمندی دانست که باید به آن دقت شود: «اگر ما کتابی را نقد می‌کنیم به معنی اهمیت آن است نه به معنی نقص آن کتاب. من خیلی وقت پیش در یک مسجدی که امام جماعت آن عالم فرهیخته بود چند شب منبر می‌رفتم. بعد از منبر مرا صدا می‌زد بر برخی نکات را نقد می‌کرد. سابقه نداشت در مسجد به منبر برویم و کسی امام جماعت را نقد کند. شب آخر به من گفت در مسجد من در طول سال خیلی‌ها منبر می‌روند و من با هیچ

کدام نه صحت و نه نقد می‌کنم. تنها صحبت‌های شما هست که شایسته نقد و بحث می‌دانم برای من مشوق بود که چون هم معتقد به علمیت و هم جایگاهش بودم. نقد کتاب به معنای آن است که آن کتاب در خور بحث و تضارب آرا و انتقاد و بسپار ارزشمند است هم برای نویسنده و هم برای نقاد. وقتی نقد می‌کنیم مردم را تشویق می‌کنیم به خرید و مطالعه آن کتاب. گاهی وقت‌ها معروفیت کتاب در سایه نقد می‌شود و وقتی نقد می‌کنیم باعث می‌شود مردم توجه کنند که مطلب و منابعش چه بوده است و این یکی از راه‌های تشویق است.»

رئیس‌جمهوری در ادامه تأکیدش بر نقد و نقدپذیری عنوان کرد: «نه تنها کتاب بلکه یک نهاد و دولت هم قابل نقد است، حتی تمام نهادها که پیش‌قدم مردم ما تا چه حد، اختیار و حقوق آن را دارند که مسیری را انتخاب کنند.»

رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی در بخشی دیگر از صحبت‌هایش به تهدید دونالد ترامپ مبنی بر هدف قرار دادن ۵۲ مرکز فرهنگی و تاریخی اشاره کرد و گفت: «دشمن‌های ما می‌دانند چقدر فرهنگ برای ما عزیز است و وقتی می‌خواهند تهدید کنند، می‌گویند ۵۲ نقطه تاریخی و فرهنگی را بمباران می‌کنند. تهدید آنها علیه فرهنگ ملت بزرگ و ملتی است که در طول قرن‌ها، ابن‌سینا، خوارزمی‌ها، سعدی‌ها، حافظ‌ها و مولاناها و... را عرضه کرده و به فرهنگ جهانی و منطقه حق دارد. مردم ما همان مسیر و راه را ادامه می‌دهند.»

رئیس دولت تدبیر و امید، در بخش‌های دیگری از صحبت‌هایش در آیین اختتامیه جایزه کتاب سال، از روزهای سخت گفت و تلاشی که برای کم نکردن در انجام شد. به گفته حسن روحانی، «ما در روزهای سخت، در دو سالی که تحت شدیدترین فشارهای اقتصادی از طرف امریکا بودیم، راه خود را گم نکردیم. در این دو سال کار غیر قانونی، برخلاف تعهدات بین‌المللی و مقررات بین‌المللی و خلاف قطعنامه سازمان ملل انجام نشد.

این اولین بار است که ما در برابر امریکا رو در روی هم قرار می‌گیریم و قطعنامه سازمان ملل حامی ماست. در دفعات پیش‌گاهی اوقات قطعنامه‌ها حامی ما نبود ولی این بار قطعنامه خود ما است و امریکا

رئیس‌جمهوری در آیین اختتامیه جایزه کتاب سال:

تهدید دشمنان علیه فرهنگ ملت بزرگ ایران است

مهم‌ترین صحبت‌های رئیس‌جمهوری در آیین اختتامیه کتاب سال

اول: هیچ کدام از کارشناسان و اقتصاددانان وضع امروز را پیش‌بینی نمی‌کردند که قادر باشیم تورم را از ابتدای سال تا ماه دهم کاهش بدهیم؛ و هیچ کدام فکر نمی‌کردند رشد اقتصادی سال بدون نفت مثبت باشد، می‌گفتند وضع سال ۹۸ بدتر خواهد شد و نمی‌توانیم رشد مثبت داشته باشیم. دوم: براساس علام پیش‌بینی می‌کنیم رشد اقتصاد بدون نفت ما مثبت خواهد شد و وضع تورم ما در پایان سال بهتر از ابتدای سال خواهد بود، البته در برخی از امور، تورم تولیدگر ما که آثار آن در آینده مشخص می‌شود مانند صنعت رشد منفی است نسبت به ماه قبل منفی است، اما در برخی امور هفت دهم درصد است که یعنی در ماه‌های آینده شرایط بهتری را تجربه خواهیم کرد که به مفهوم ایستادگی ملت است. همه شاخص‌های ما نشان می‌دهد که برابر این فشار تسلیم نشدیم و تسلیم نخواهیم شد. ما روزهای بلندی پیش‌رو داریم و در این روزهای بلند البته هم باید مردم را تشویق کنیم و هم اگر در جایی لازم است باید نقد کنیم. سوم: امریکا فکر می‌کرد ملت ایران به زانو در می‌آید و اینکه امریکا فکر کرد: «برای اولین بار است که در این دو سال ما به عنوان یک کشور با یک قدرت مطرح نیست، امریکا امروز تروریست است و در حال انجام اقدام تروریستی است و یک ملت بزرگ فرهنگ دوست و فرهنگ باز و ملتی را که در طول قرن‌ها و هزار سال بر گردن تمام جهانیان و علم و دانش حق دارد، تحت فشار و تحریم قرار می‌دهد. ما به تدبیر، هوش و صبر قیروان در طول این دو سال، در برابر آن فشارها ایستاده است. برخی از دوستان می‌گویند این همه فشار سیاسی و اقتصادی را فکر نمی‌کردی که نامزد شدی؟ اگر روزی می‌پتیم که درون سخت

فروش صادرات ما را با مشکل روبه‌رو می‌کنند، یعنی عمل تروریستی انجام می‌دهند.» به‌گفته رئیس‌جمهوری تنها روش مقابله با اقدام تروریستی امریکا علیه ایران، استفاده از کتاب، نشر و آگاهی است: «با کتاب، نشر و آگاهی دادن باید این واقعیت را برای مردم باز کرد. امریکا امروز به عنوان دشمن یک حکومت و تقابل با یک قدرت مطرح نیست، امریکا امروز تروریست است و در حال انجام اقدام تروریستی است و یک ملت بزرگ فرهنگ دوست و فرهنگ باز و ملتی را که در طول قرن‌ها و هزار سال بر گردن تمام جهانیان و علم و دانش حق دارد، تحت فشار و تحریم قرار می‌دهد. ما به تدبیر، هوش و صبر قیروان در طول این دو سال، در برابر آن فشارها ایستاده است. برخی از دوستان می‌گویند این همه فشار سیاسی و اقتصادی را فکر نمی‌کردی که نامزد شدی؟ اگر روزی می‌پتیم که درون سخت

فروش صادرات ما را با مشکل روبه‌رو می‌کنند، یعنی عمل تروریستی انجام می‌دهند.» به‌گفته رئیس‌جمهوری تنها روش مقابله با اقدام تروریستی امریکا علیه ایران، استفاده از کتاب، نشر و آگاهی است: «با کتاب، نشر و آگاهی دادن باید این واقعیت را برای مردم باز کرد. امریکا امروز به عنوان دشمن یک حکومت و تقابل با یک قدرت مطرح نیست، امریکا امروز تروریست است و در حال انجام اقدام تروریستی است و یک ملت بزرگ فرهنگ دوست و فرهنگ باز و ملتی را که در طول قرن‌ها و هزار سال بر گردن تمام جهانیان و علم و دانش حق دارد، تحت فشار و تحریم قرار می‌دهد. ما به تدبیر، هوش و صبر قیروان در طول این دو سال، در برابر آن فشارها ایستاده است. برخی از دوستان می‌گویند این همه فشار سیاسی و اقتصادی را فکر نمی‌کردی که نامزد شدی؟ اگر روزی می‌پتیم که درون سخت

محمدالدین باقی پژوهشگر و مؤلف

این جایزه را به جامعه بکشانید

من به‌عنوان یک نویسنده توجه خاصی به جایزه کتاب سال نداشته‌ام و نویسندگان زیادی را هم می‌شناسم که توجه ویژه‌ای به چنین پدیده‌ای ندارند. اما علت این مسأله را بیشتر از هر چیز در نحوه انتخاب کتاب برگزیده می‌دانم. مشاهده‌های من در مسأله انتخابات و دموکراسی وجود دارد. دموکراسی و انتخابات یعنی اینکه دیگران احساس سهیم بودن در امور را پیدا کنند. احساس سهیم و شریک بودن

یک نوع همبستگی، انسجام، سرمایه اجتماعی و اعتماد تولید می‌کند. درباره جایزه کتاب سال هم همین مسأله وجود دارد و احساس سهیم بودن در نویسندگان ایجاد نمی‌شود. چرا؟ به این دلیل که شیوه‌هایی برای انتخاب کتاب سال وجود دارد که نتایج را بیشاپیش معلوم می‌کند و این مسأله آسیب جدی به جایگاه جایزه کتاب می‌زند. معیارهای داری و نحوه انتخاب داوران برای اهل قلم چندان شفاف نیست. طبق اطلاعات ناقص من، نکته دیگر این است که کتاب به‌گونه‌ای انتخاب می‌شود که باید دو نویسنده کتاب خود را نامزد کند در حالی

بهادالدین خرمشاهی پژوهشگر و مترجم

که می‌تواند شیوه‌های مکمل هم وجود داشته باشد یعنی هم نویسندگان، اثر خود را نامزد کنند، هم افراد دیگر کتاب‌هایی را پیشنهاد کنند و هم به شکل نظرخواهی عمومی کتاب‌ها انتخاب شوند که در واقع باعث می‌شود این موضوع به حیطه افکار عمومی کشیده شود و توجه دیگران را بدانگیزد و دیگران برای معرفی کتاب، کتاب بخوانند و به این ترتیب نظر خوانندگان هم لحاظ شده باشد. و واقع سه شیوه نامزد کردن از سوی اهل کتاب و قلم، نامزد شدن توسط خوانندگان و نامزد شدن توسط خود نویسندگان وجود داشته باشد.

خاطرهای از جایزه کتاب سال و اما و اگرهایش

آن در بازار نیست، اما کتاب من که خوارزمی چاپ کرد به چاپ هشتم رسید. اکنون این کتاب با چاپ سه هزار و گاهی دو هزار بر جای مانده و تبدیل به کتاب درسی شده است. خلاصه سخن اینکه کتاب برگزیده کتاب سال دیده می‌شود، هرچند ناشران روی جلد کتاب نمی‌نویسند که کتاب برگزیده جایزه کتاب سال شده است، اگر ناشران خودش ناشر شده باشد، این را ذکر و به نوعی منعکس می‌کند، اما اگر کتابی برگزیده کتاب سال شده باشد، نمی‌نویسند، شاید نمی‌خواهند ریا کنند.

تجدیدچاپ می‌شد، ترجمه من تازه تمام شده بود و در انتشارات خوارزمی در حال حروفچینی بود. آن موقع من به علیرضا حیدری که مدیر انتشارات خوارزمی بود، گفتم آقایان این‌طور شده و کتاب در انتشارات امیرکبیر مرتب در حال تجدید چاپ است، با تیراژ وسیعی که قیمت مناسبی داشت و همه می‌توانستند آن کتاب را خریداری کنند و بخوانند. اگر آن موقع هر چاپ را ۱۰۰۰ نسخه نشر کنیم، تا آن موقع ۱۶هزار نسخه از کتاب به فروش رفته بود. حال باید پرسید آیا کتاب رقیب ترجمه من به چشم آمد؟ بله دیده شد، هرچند امروز نُسخ